

Proměny geografické organizace společnosti – systému osídlení v zemích Visegrádu po roce 1989

Jaromír Adamuška

posudek vedoucího práce

Předmět práce představuje zdánlivě tradiční a relativně banální cíl – postihnout základní tendence geografické organizace či regionálního vývoje v zemích bývalého Visegrádu, tedy zemích do značné míry srovnatelných ve smyslu zasažení procesy sociálně ekonomické tranzice či transformace po konci studené války a rozpadu komunistického bloku a RVHP.

Práce je správně logicky členěna a obsahuje všechny atributy a relevantní prvky, které jsou pro diplomové práce vyžadovány: cíle, výzkumné otázky a hypotézy (pouze 4. hypotéza spíše představuje poznatek, či dokonce poznatky), teoretické zarámování, příkladnou statistickou analýzu a přesvědčivou prezentaci dosažených výsledků.

První část přehledně uvádí základní faktory, jež jsou diskutovány, Teoretická část reflektuje a diskutuje základní (do značné míry relevantní) literaturu vesměs z našeho okruhu. Pouze bych vytknul, že cílem práce není primárně problematika regionálních nerovnoměrností a regionálního vývoje, ale jak tranzice (transformace) ovlivnila regionální obraz a územní diferenciaci zemí a či geografickou organizaci z hlediska populačního vývoje (jen doplňkově organizaci ekonomickou): Pochopitelně uvedené sféry jsou úzce propojené, ale diskuse, přístupy zabývající se inercií zděděné struktury, proměnami regionálních a sídelních systémů chybějí.

Je založena přednostně na hodnocení populačního, resp. geodemografického vývoje a změn, který tento vývoj způsobuje v rozmístění (koncentraci) obyvatel a na analogickém hodnocení proměny regionálního obrazu zaměstnanosti a produkce. K tomu účelu využívá široké palety statistických metod a ukazatelů.

Autor správně postihl a interpretoval základních procesy a trendy (proměny) složek populačního vývoje (přirozená měna a migrace), jež ovlivňují regionální diferenciaci a ve výsledku geografickou organizaci společnosti, resp. sledovaných zemí. Přičemž zdůraznil omezenost poznání vzhledem k limitům souboru relativně velkých regionálních jednotek a krátkého období sledování, tudíž velkou inercií systémů v podmínkách stále ještě omezené mobility obyvatel – ve srovnání s vyšší mobilitou výrobních faktorů (viz koncentrace HDP). Správně vyzdvihl pravidelnosti regionálního vývoje pro všechna sledované země, stejně jako jejich specifika, jež jsou důsledkem dědictví rozdílné regionální struktury.

V případě tranzitivních zemí nelze považovat použití ukazatelů variačního koeficientu a konvergence pro hodnocení trendů regionálního vývoje za směrodatné, neboť rozhodující podíl na prohloubení variability mají regiony hlavního města; dále proto, že se jedná o krátké období a do určité míry nesrovnatelné regionální systémy. V případě Česka pak hodnoty variability deformují protikladné vývojové tendence (dříve bohaté regiony vykazují úpadek a naopak).

Autor také správně poukazuje na nejednoznačné souvislosti vývoje ekonomické struktury a výkonnosti (HDP), které spočívá v protikladném působení dvou základních tendencí - terciarizace a (selektivní) nové industrializace.

Podobně správně hodnotí vliv geografické polohy a výjimečný případ Česka s problémovými regiony v severozápadní části země.

Velký klad práce představuje široká paleta názorných grafických doplňků, zejména kartogramy a kartodiagramy (pouze v případě obr. 4 Webbova klasifikace by byla názornější v barvě).

připomínky

s. 15 Kapitola teoretické zarámování by neměla začínat problematikou regionálních nerovnoměrností (když nepředstavuje hlavní cíl práce), ale povahou územní diferenciacce a její proměnou.

Mrzí mne, že můj diplomant používá nesprávné termíny jako jsou meziregionální rozdíly, kterýžto termín nezná funkce pravopis ve wordu;

s. 14 nejde o Pest, ale Pécs

s. 20 co znamená, že vymezení 8 slovenských krajů je dosti heterogenní (zejména, když se jedná o soubor velikostně vůbec nejsrovnatelnější jednotek v rámci všech zemí Evropy), myslí tím, že jedná o heterogenní či spíše neorganické umělé jednotky?.

s. 29 pro pasáž, která je zjevně přejatá chybí odkaz (asi Bartoňová 2001?)

s. 52 až 56 vhodnější by byly tabulky či grafy dokumentující změnu sídelního systému, než jen popis velikostní struktury sídel;

s. 59 tab. 12 lépe Změny podílu obyvatel podle velikostních kategorií obcí

s. 66 lépe Proměny regionálního obrazu ekonomiky nebo produkce a zaměstnanosti

- nemohu být nadšený, když jako hlavní zdroj úvodní části 6. kapitoly je použita práce Roberta Holmana (známého apologeta Klausových "reform"), zvláště, když jeho interpretace "šokové" terapie je – zahraničními odborníky – považována za chybnou.

- Jak se pozadí privatizace podepsalo na změně prostorového obrazu ekonomiky? (co např. diplomová práce Hejna 2005?).

s. 70 absolutní hodnoty HDP bez uvedení podílu a jeho změny za země jsou zbytečné;

Nejnižší přírůstek HDP Česka za sledované období rozhodně nelze vykládat jako potvrzení teorií o konvergenci, zejména ve smyslu, že hospodářsky slabší jednotky rostou rychleji, než jednotky bohatší; v případě postkomunistického bloku to neplatí ani na úrovni zemí. Což mimo jiné dokumentuje vývoj v posledním období.

Přes uvedené poznámky, z nichž některé které by měly sloužit jako podklad pro diskusi, autor prokázal schopnost samostatného kritického přístupu, důkladnost, dobrý přehled v problematice, a schopnost výsledky adekvátně prezentovat. Také proto doporučuji práci k obhajobě.

V Praze 23. 5. 2008

vedoucí práce RNDr. Jiří Tomeš